

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І.К. Карпенка-Карого
Бурятський державний університет
Пермський державний університет

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Збірник матеріалів II Міжнародної науково-теоретичної конференції

від 17 грудня 2009 року

*За загальною редакцією
професора П.Ю. Сауха*

Житомир
Видавництво ЖДУ імені Івана Франка
2009

УДК 316.647.5+172.3
ББК 60.524.251+60.027+60.028.13
Т 52

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка, протокол № 4 від 23 жовтня 2009 року

Редакційна колегія:

Саух П.Ю., доктор філософських наук, професор (керівник);
Герасимчук А.А., доктор філософських наук, професор;
Поліщук О.П., доктор філософських наук; професор кафедри;
Козловець М.А., кандидат філософських наук, доцент;
Ковтун Н.М., кандидат філософських наук;
Слюсар В.М., кандидат філософських наук.

Рецензенти:

Муляр В.І., доктор філософських наук, професор ЖДТУ;
Швидак О.М., доктор історичних наук, професор ЖДУ імені Івана Франка;
Староконь Є.Г., кандидат психологічних наук, доцент ЖВІ НАУ.

Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності:
Т 52 **II Міжнародна науково-теоретична конференція (17 грудня 2009 року):**
зб. матеріалів / за заг. ред. Сауха П.Ю. – Житомир: Видавничий центр
ЖДУ імені Івана Франка, 2009. – 324 с.

У матеріалах конференції розглядаються основні аспекти філософського осмислення феномена толерантності: розкривається функціонування поняття "толерантності" у філософській, соціологічній, культурологічній, релігієзнавчій, педагогічній літературі; з'ясовуються форми та механізми проявів толерантності у сферах політичної, соціальної, культурної, релігійної, етнічної, національної, екологічної буттєвості людини; осмислюється толерантність у межах міжкультурної і внутрішньо-культурної комунікації; з'ясовуються особливості функціонування толерантності в умовах полікультурності українського суспільства.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

УДК 316.647.5+172.3
ББК 60.524.251+60.027+60.028,13

© Колектив авторів, 2009

Ольга Герасимович,
магістрант
(Інститут журналістики
Белорусского государственного
университета)

Понятия "язык конфликта" и "язык вражды" в профессиональной деятельности журналистов

При освещении различных противостояний журналистам важно следить не только за фактами, достоверностью, объективностью, взвешенным подходом, но и за языком, выбираемыми словами и выражениями, создаваемыми образами. Во время конфликта язык как средство коммуникации приобретает особое значение. Например, при освещении этнического конфликта язык может быть как средством выражения толерантности, так и враждебности.

Однако характеристики языка конфликта практически не рассматриваются в современной социологической литературе в качестве специального предмета изучения. В области прикладной конфликтологии проблема языка присутствует лишь косвенно, преимущественно при освоении переговоров как средства их разрешения.

Тем не менее, существуют попытки глубже разобраться в проблеме. Н. Муравьева в своей книге "Язык конфликта" уделяет внимание тому, как использование языка приводит к коммуникативным конфликтам, какие мотивы управляют нашим речевым поведением [1]. О. Даниленко разрабатывает лингвоконфликтологическую концепцию, центральным понятием которой является "язык конфликта". Важно, что в работах исследовательницы "язык конфликта" используется не как метафора, а как исследовательский код: "это определенная семиотическая система, обладающая свойством маркировать и передавать уровень конфликтного потенциала, который может быть оценен по шкале "конфликт-согласие"[2, с.92].

На уровне повседневных практик анализ специфики языка конфликтных процессов практически не проводился социологами. На уровне же влияния социальных институтов можно найти социологические исследования, со схожей проблематикой. Например, немало появилось публикаций о влиянии средств массовой информации и языке вражды, который может способствовать разжиганию конфликтов или препятствовать урегулированию уже существующих.

Одно из определений "языка вражды" следующее: "это любые некорректные высказывания в адрес этнических и конфессиональных групп или их представителей" [3, с.95]. В зарубежных исследованиях существует схожее понятие hate speech. В некоторых словарях оно трактуется шире, чем русскоязычное и подразумевает нападки не только этнического и религиозного характера, но и связанные с половой принадлежностью и сексуальной ориентацией: "hate speech – speech that attacks a person or group on the basis of race, religion, gender, or sexual orientation" [4].

Недооценивать появление "языка вражды" в СМИ никак нельзя, даже не смотря на то, что для Беларуси эта проблема не так актуальна, как, например, для России. Конечно, в республике масштаб распространения "языка вражды" не настолько велик, чтобы выходили сборники материалов, подобные российскому "Язык ненависти и вражды в публикациях журналиста газеты "Московский комсомолец" Сергея Бычкова", но примеры употребления "языка вражды" в белорусской прессе можно найти уже сегодня.

Например, встречается такое "мягкое" проявление "языка вражды" как упоминание в СМИ этнической группы или ее представителей как таковых в унижительном или оскорбительном контексте (в том числе в уголовной хронике или просто при упоминании этнонима). Некорректно упоминание национальности в следующем заголовке в "Комсомольской

правде" в Белоруссии": "В Бресте судят цыган, обвиняемых в убийствах пенсионерок" [5]. Похожий заголовок появился на сайте "Советской Белоруссии": "За похищение людей и использование рабского труда в Минске задержаны двое цыган" [6]. Еще один пример из газеты "Рэспубліка": "На 19 лет отправлен за решетку в прошлом году и молодой цыган-убийца одинокой пенсионерки в деревне Павлово Пружанского района. Милиция просит жителей республики быть осторожными и сообщать в милицию о появлении подозрительных смуглолицых гостей" [7]. Таким образом, у читателей формируется стереотип, что "все цыгане – преступники".

Как показывают примеры, белорусским журналистам надо быть внимательнее к проявлениям "языка вражды". Наша задача не допустить распространение "языка вражды" в белорусской прессе. Иначе стереотипы и нетерпимость на страницах газет, радио, телевидении могут со временем спровоцировать реальные конфликты.

Список использованной литературы:

1. Муравьева Н. Язык конфликта / Н.В.Муравьева. – М., 2002. – 262 с.
2. Даниленко О. Язык конфликта как объект лингвосоциологии / О. Даниленко // Социологические исследования. – 2006. – № 4. – С.89-98.
3. Кожевникова Г. Язык вражды: типология ошибок журналиста / Г. Кожевникова // Прикладная конфликтология для журналистов / Сост. М. Мельников. – М., 2006. – С. 95-105.
4. Random House Dictionary [Электронный ресурс]. – 2009. Режим доступа: <http://dictionary.reference.com/browse/hate%20speech>. – Дата доступа: 15.09.2009.
5. Ломононская Д. В Бресте судят цыган, обвиняемых в убийствах пенсионерок / Д. Ломононская // Комсомольская правда в Белоруссии. – 2009. – 10 апр. – С.3.

6. За похищення людей и использование рабского труда в Минске задержаны двое цыган // Портал Беларусь Сегодня [Электронный ресурс]. – 19.11.2008. – Режим доступа: <http://www.sb.by/post/77128>. – Дата доступа: 15.09.2009.
7. Муха Ф. Двое в масках и одинокая старушка / Ф.Муха // Рэспубліка. – 2009. – 25 июля. – С.4.

Людмила Горохова,
аспірант
(Житомирський державний
університет імені Івана Франка)

Роль і місце страху в сучасному суспільстві

Важливе місце в екзистенціальній філософії посідає проблема буття людини в умовах соціальних криз. Можна навіть сказати, що екзистенціалізм немислимий без психології катастрофи, відчуття кризи. Невпевненість людини в майбутньому, страх перед завтрашнім днем, збитками в бізнесі чи втратою зайнятості зробили страх онтологічною, тобто властивою буттю, характеристикою людини.

Проблема безпеки існування людини та суспільних систем на межі ХХ-ХХІ століть набуває особливої актуальності. Оскільки різноманітність і кількість загрозливих людству небезпек неухильно зростає, то сучасне суспільство визначається як суспільство ризику. Страх і ризик стають невід'ємними елементами соціального простору, вони характеризують ті проблемні поля або вразливі моменти, які загрожують безпеці суспільства. Катастрофічна свідомість утворена з відношення до реальних або потенційних небезпек, соціального самопочуття, соціальної активності населення. Страх складається з поінформованості про небезпеку,